

Forbudt by tar farvel med russerne

104838

Velkommen til Wünsdorf — den forbudte by! Snart reiser russerne fra sitt enorme hovedkvarter i Tyskland, som før var kommandosentral for Hitlers arméer. Wünsdorf har en historie til å få gåsehud av.

Aftenpostens korrespondent
HALVOR HEGTUN
JOHN MYHRE (foto)

Wünsdorf. Ved første øyekast ser alt så alminnelig ut: Wünsdorf er en ganske alminnelig togstasjon med venteværelse og kafe, ved en jernbanelinje sør for Berlin. Stasjonen betjener 3000 alminnelige tyskere som bor i triste, brune murhus. Bladkiosken er stengt. Der som man ikke visste bedre, ville man aldri ha trodd at Wünsdorf var en hemmelig by og at viktige deler av Den annen verdenskrig ble ledet herfra.

Men det finnes et annet stykke Wünsdorf, på den andre siden av jernbanelinjen. Der bor 20 000 russere bak høye gjerder, i det som engang var Nazi-Tysklands superhemmelige hærkommando. Beboerne staver Wünsdorf med kyrilliske bokstaver. De har sin egen jernbanestasjon og et tog som går hver eneste kveld til Moskva, på slaget klokken 20.

Bestendig har Wünsdorf vært delt i to. For å komme fra den tyske til den russiske delen av Wünsdorf må man kjøre en omvei på 16 kilometer, rundt en sjø og gjennom flere andre landsbyer. Ingen skilt viser veien til russer-

ne. Riksveien slår en sløyfe på seg, slik at folk holder avstand til det aller hemmeligste.

Upopulær bok

Gerhard Kaiser, en tidligere oberst i den østtyske folkearméen, har nettopp gitt ut en bok som heter «Sperret område. De hemmelige kommandosentraler i Wünsdorf siden 1871». I tekst og bilder ruller han ut dette stedets sterke historie, fra keisertidens Tyskland via Hitlers verdenskrig til russernes ankomst og oppbrudd. Kaiser og forleggeren hadde tenkt å presentere boken her inne på russernes leirrområde. Arrangementet ble avlyst, fordi Kaiser også hadde tatt med noen avsnitt om mafiavirksomheten som visstnok pågår både på inn- og utsiden av gjerdet.

Barbarossa

Her i Wünsdorf planla nazistene Aksjon Barbarossa — det katastrofale angrepet på Sovjetunionen i 1941. Her var bunkeranleggene Maybach I, Maybach II og den legendariske telegramsentralen Zeppelin der ordrene ble sendt til de tyske avdelingene fra Afrika til Asia. Her arbeidet også Grev Schenk von Stauffenberg, en av offiserene som i juli 1944 fløy til Østpreussen med et klart mål for øye: Å ta livet av Der Führer. Men Føreren overlevde.

Russerne rullet tilbake i krigens slutfase og overtok alle anleggene i Wünsdorf, både over og under bakken. Siden har de stått her og hatt oppsynet med tyskerne øst for Elben. Her drøftet de hvordan de rent praktisk skulle knuse den østtyske oppstanden i juni 1953, med panservogner. Her

MUSEUM: Aksjon Barbarossa, det tyske angrepet på Sovjetunionen, er grundig dokumentert på militærmuseet i Wünsdorf. Museet forsvinner i mai, forteller bestyrer Pavel Lesetsin og presseoffiser Leonid Loss.

LEKETØY: En russisk oberst kjøper elektronisk leketøy, på et på alle måter billig kjøpesenter i Wünsdorf. Snart skal obersten hjem til Russland.

pågikk rådslagninger om byggingen av Berlinmuren i 1961. Her kom murebygger Erich Honecker og fikk russerne med på å vippe partisjef Walter Ulbricht av pinnen, slik at Honecker selv kunne bli partisjef.

Fra militærflyplassen Spereberg, like vest for Wünsdorf, ble Honecker selv smuglet ut til flyktningetilværelsen i Moskva, av frykt for forfølgelse og straff i 1990. Her bestemte også generalene seg for å ta president Jeltsins parti i dragkampen med det mot-

villige parlamentet for noen uker siden.

En katastrofe

Inneklemte mellom jernbanen og militærleiren treffer vi en brunkull-selger som i mange år har kjørt brensel inn til russerne. Hva synes folk i landsbyen om russerne?

Kullhandleren trekker på skuldrene. — Før gikk det jo på et vis. Nå er det rene katastrofen. Hver eneste dag

er det innbrudd og tyverier. Det er ikke så mye soldater som driver med det. Men her kommer det nå folk fra alle kanter for å kjøpe og selge. Bulgarene, rumenere, asylsøkere fra Vest-Berlin. På torsdager er det markedsdag og kaos her.

Lenger nede i landsbyen treffer vi to syklende menn og en kvinne. Menene er 74 og 75 år gamle, begge med muntre ansiktstrekk. Hva tror de om fremtiden i Wünsdorf? Vet de i det hele tatt hvordan det ser ut på den

andre siden av jernbanesporet, bak de høye murene?

— Å ja da, vi jobbet der inne begge to, under krigen også, sier den ene med en lett beklagende mine. — Vi hadde jo soldater i Norge også. Det var plikt. Husk det. Det var en befaling.

Ordre. Plikt. Befaling. Landsbyen Wünsdorf har levd med dette bestandig. Hvordan skal den klare seg uten de militære?

Museum med nær krigshistorie

Siste russer reiser neste sommer. Nå har de begynt å løse på sikkerheten.

Wünsdorf. Hovedkvarteret i Wünsdorf er visst ikke så topphemmelig lenger. Fire kappekledd vaktssoldater, som ikke skjønner et kvadder tysk, åpner bommen for Aftenposten. Vi har søkt om å få se det store militærmuseet som også skal pakkes sammen og fjernes i mai.

Soldatene vifter oss inn gjennom leirporten med et smil. Vi får kjøre i egen bil, uten tolv, uten oppsyn, i flere kilometer gjennom denne ukjente russiske byen midt i Tyskland. Mange hus står tomme, for innbyggertallet er allerede mer enn halvert, fra 45 000 til 20 000. Fartsgrensen er 30 kilometer i timen.

Flere ganger stopper vi på rødt lys. Vi ser kvinner på vei til butikken. En kafé. En kino. Noen bussholdeplasser. Storslagen sovjetisk plakatkunst. Ektepapir som er ute og triller barnevogner. Soldater går med sopelime og raker løv, enda det er mange blader igjen på trærne og rufsete vind. Løvrakingen er meningsløs, like meningsløs som livet ellers i en russisk militærleir i det gjenforente Tyskland. Mange av guttene må være tenåringer.

Lenin

Omsider finner vi museet, med adresse Offiserens Hus. Foran hovedinngangen er en kjempestatue av Lenin. Inne i vestibyen treffer vi den unge museumsbestyreren Pavel Lesetsin. Over 600 000 har vært innom i årenes løp, hvorav halvparten tyskere, sier han. Men nå er det fullstendig

tomt i de brede korridorene og svære utstillingsrommene.

Leesezin ser en sterk historisk symbolikk i at museet står akkurat her hvor tyskerne iscenesatte angrepet på Sovjetunionen. Hele ragnarokket er utstilt og dokumentert: Det første angrepet på festningen i Brest, der alle de 3000 grensesoldatene omkom. Beleiringen av Leningrad. Kampene om Moskva. Og verst av alt: Slaget om Stalingrad. I en monter står kampuniformen til general Vladimir Tsjujkov, mannen som sørget for krigens vendepunkt og som skulle bli stasjonert i Tyskland etter krigen. Sammen med kampuniformen hans ligger Komsomol-bøkene til menige soldater, noen med kulehull gjennom.

Panorama

Museets stolthet er en 180 graders «panorama»-montasje om kampene

om Berlin, syv meter høyt og 36 meter langt. Vi står midt inne i kamphandlingene og hører skuddsalvene drønne rundt hushjørnene. — 2,5 millioner soldater deltok på felttoget mot Berlin. 600 000 soldater døde, sier museumsbestyrer Lesetsin.

Synes han ikke det er for galt at dette museet bare skal forsvinne for alltid fra tysk jord? Selvsagt synes han det. Men noen har nå engang bestemt det, og mye av museet skal få plass i krigsmuseet i Moskva.

— Vi prøvde å foreslå andre ordninger, men møtte bare begrenset interesse på tysk side, sier oberstløytnant Leonid Loss.

— Hvordan er forholdet deres til tyskerne i Wünsdorf for tiden?

— Stort sett er det bra. Vi håper folk vil sitte tilbake med gode minner om oss når vi reiser, sier Loss. Vi planlegger en rekke avskjedsmarkeringer til sommeren.